

особам, які перебувають у складних життєвих обставинах (далі – СЖО). Вони потребують субвенцій з Державного бюджету України.

Надалі вирішуються питання надання соціальних послуг для тих, хто перебуває у СЖО. Часто вони ускладнюються нестачею і непідготовленістю кадрів до проведення оцінювання потреб сім'ї/особи у соціальних послугах, що тягне за собою проблеми з кваліфікацією, процесуальним оформленням СЖО та веденням випадку задля вирішення конкретної СЖО.

За результатами проведеного аналізу можна зробити висновок, що в умовах гуманітарної та фінансової кризи трансформація системи соціальних виплат у таргетовану соціальну допомогу в Україні є вимушеним і складним завданням. Сприяти його вирішенню може проведення кількісних і якісних досліджень з метою моніторингу та оцінки наслідків такої політики для груп ризику і тих, що перебувають у СЖО.

Список використаних джерел

1. План відновлення України. URL: <https://recovery.gov.ua/>
2. Рекомендації учасників слухань у Комітеті Верховної Ради України з питань соціальної політики та захисту прав ветеранів на тему: «Забезпечення конституційних прав і свобод громадян України підрозділами соціального захисту населення в регіонах»: Протокол № 174 від 31 січня 2024 року. URL: <https://komspip.rada.gov.ua/uploads/documents/31930.pdf>
3. Соціальні видатки державного бюджету у 2024 році складуть 470 млрд грн. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/sotsialni-vydatky-derzhavnoho-biudzhetu-u-2024-rotsi-skladut-470-mlrd-hrn-premier-ministr>

Інна Самолюк
викладач кафедри педагогіки
Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії
м.Хмельницький

СОЦІАЛЬНА РОБОТА З ДІТЬМИ ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ

У статті звернено увагу на особливості роботи педагога з дітьми внутрішньо переміщених осіб. Розкрито завданням соціально-педагогічної роботи педагога з дітьми та батьками у конфліктний та постконфліктний періоди. Великого значення надано здійсненню соціально-педагогічної роботи з дітьми, які пережили травмуючі події. Акцентовано увагу на таких технологіях надання підтримки як кризове втручання, допомога для самопомоги та музикотерапія.

Ключові слова: *внутрішньо переміщені особи, психотравмуючі фактори, соціально-педагогічний та психологічний супровід, соціально-педагогічна робота з дітьми*

Сьогодні перед суспільством стоять важкі виклики, покликані до толерантного спілкування, взаєморозуміння і співпереживання, спричинені непохитними подіями сучасності. Однак, дійсність виявляється складнішою, вибагливою і визначає потребу державного забезпечення підтримки громадян, які потребують сторонньої допомоги і не можуть самостійно вирішувати особисті проблеми.

Соціальна робота з внутрішньо переміщеними особами є важливим інструментом та складовою забезпечення соціального захисту та підтримки вразливих категорій населення з метою запобігання, мінімізацію негативних наслідків та подолання складних життєвих обставин, посилення здатності клієнтів до реалізації власного життєвого потенціалу. Здійснення соціальної підтримки та надання соціальних послуг та допомог дітям, сім'ям та молоді, які перебувають у складних життєвих обставинах і не можуть їх вирішити самостійно, потребує від фахівців із соціальної роботи володіння відповідними знаннями і навичками.

Проблеми внутрішньо переміщених осіб сьогодні є досить актуальними і потребують комплексного вирішення за участю різних відомств державного і регіонального рівня. За визначенням І. Пеши, В. Галайдюк, І. Сопівник, О. Кошук, внутрішньо переміщеною особою (ВПО) є особа, яку змусили залишити або покинути своє місце проживання у результаті або з метою уникнення негативних наслідків збройного конфлікту, тимчасової окупації, повсюдних проявів насильства, порушень

прав людини та надзвичайних ситуацій природного чи техногенного характеру [1; 2].

Варто зауважити, що сьогодні у досить складній ситуації опинились діти, які втратили своє звичне оточення, домівку, батьків, вимушено змінили місце проживання внаслідок воєнних дій.

Перебування в зоні воєнних дій, втрата батьків, чуже оточення є психотравмуючими факторами, ситуаціями підвищеного ризику виникнення реакції дезадаптації. Відповідно до цього, соціальний педагог у взаємодії з психологом та лікарем надають такій категорії дітей соціально-психологічну та медичну допомогу, адже створення у дитини почуття захищеності, психологічного комфорту, виявлення її потенційних фізичних та психічних ресурсів, активізація адаптаційного потенціалу, пред'явлення вимог, які співвідносяться з її можливостями, – найважливіший напрям роботи соціального педагога з попередження реакції дезадаптації у дітей.

Здійснення соціальними педагогами професійного супроводу дітей з числа внутрішньо переміщених осіб чи інших категорій населення, які потребують додаткового захисту, зокрема з питання їх інтеграції в нове для них освітнє середовище, а також надання психолого-педагогічної підтримки їх батькам з питань захисту прав дитини потребує вирішення організаційно-методичних аспектів роботи соціальних педагогів як спеціалістів психологічної служби закладів освіти в сучасній соціально-політичній ситуації, а також чіткого розуміння ними характеристик нових викликів, пов'язаних із з соціально-політичною ситуацією в Україні, та меж власної професійної компетенції у вирішенні актуальних питань соціально-педагогічної роботи у конфліктний та постконфліктний період [3, с. 56].

Основними завданнями соціально-педагогічної роботи з дітьми та батьками у цей період є виявлення дітей, які потребують соціально-педагогічної та/або психологічної допомоги; прилаштування дітей, які

втратили батьків до інтернатів чи дитячих будинків; виявлення порушень прав дитини та їх захист; створення сприятливого соціально-психологічного клімату у закладах освіти; протидія булінгу; попередження та профілактика жорстокого поводження й насильства в освітньому середовищі; сприяння адаптації дітей-переселенців в нових умовах; оптимізація змісту і форм соціально-педагогічної та правової просвіти учасників освітнього процесу тощо [4].

Також, здійснюючи соціально-педагогічний та психологічний супровід сімей які опинилися у складних життєвих обставинах, з метою попередження та недопущення своїми діями чи бездіяльністю вторинної травматизації учасників освітньо-виховного процесу, спеціалісти соціально-психологічної служби зобов'язані суворо дотримуватися Етичного кодексу та вимог щодо застосування методик психологічної діагностики.

Важливо розуміти, що соціально-педагогічна робота з дітьми, які пережили травмуючі події, носить в першу чергу захисний і профілактичний характер та спрямована на вирішення питань, пов'язаних із забезпеченням дотримання прав дитини, та на попередження й протидію негативним факторам, які спричиняють або можуть спричинити поглиблення кризового стану.

У період військового конфлікту школа стає центром мікрорайону й громади з надання допомоги сім'ям з дітьми, обміну досвідом, тобто стає суб'єктом соціальної роботи. В цих умовах зростає значення діяльності соціального педагога загальноосвітнього навчального закладу. Надто, якщо серед учнів є постраждалі внаслідок військового конфлікту діти.

Пошук ефективних соціально-педагогічних технологій допомоги і підтримки дітей внутрішньо переміщених осіб, що стали свідками бойових дій та зазнали серйозного негативного впливу на психоемоційний стан і розладів у поведінці, спонукав нас до аналізу можливостей тих з них, які,

на нашу думку, мають певні потенційні можливості у роботі з такими дітьми.

З метою надання допомоги сім'ям вимушених переселенців та їхнім дітям саме у закладу освіти є всі можливості, умови й відповідні фахівці для реалізування таких випробуваних й ефективних технологій надання підтримки як кризове втручання, допомога для самопомоги та музикотерапія.

Нами звернено увагу, що у разі кризового втручання людина, сім'я є об'єктом соціальної і соціально-педагогічної роботи до усунення загрози її життю і здоров'ю – відновлення фізичного і психічного стану та соціального статусу. Предметом кризового втручання є ті проблеми, що призвели людину, сім'ю до кризи. За умов кризового втручання відповідальність за життя і здоров'я дитини бере на себе соціальний педагог, соціальний працівник.

Список використаних джерел

1. Григоренко І.О., Савельєва Н. М. Соціальна робота з внутрішньо переміщеними особами в сучасних умовах: навч. посіб. [для студ. і магістр. спец-тей «Соц. робота» і «Соц. педагогіка»]. Полтава: ПНПУ, 2017. 100 с.

2. Закон України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб»: прийнятий від 20.10.2014 № 1706-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1706-18#Text> (дата звернення: 08.04.2024).

3. Зверєва І.Д., Лактіонова Г.М. Соціальна робота в Україні: навчальний посібник / за заг. ред. І.Д. Зверєвої, Г.М. Лактіонової. Київ: Центр навчальної літератури, 2004. 256 с.

4. Особливості організації в закладах освіти соціально-педагогічної роботи з дітьми у конфліктний та постконфліктний період. URL: <http://osvita.smila.com/metodychnirekomendaciji/1778-osoblyvosti-organizaciji-v-zakladah-osvity-socialnopedagogichnoji-roboty-z-ditmy-u-konfliktnyj-ta-postkonfliktnyj-periodmetodychni-rekomendaciji> (дата звернення: 08.04.2024).

Olga Soroka

*Professor, Doctor of Pedagogical Sciences,
Head of the Department of Social Work and
Management of Socio-Cultural Activities*